

HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ

HUKUK VE İNSAN HAKLARI KOMİSYONU
10 ARALIK DÜNYA İNSAN HAKLARI GÜNÜ RAPORU

2020

İÇİNDEKİLER

A- GİRİŞ

B- HDP'YE YÖNELİK SİYASİ OPERASYONLAR

C- CEZAEVLERİNDE YAŞANAN HAK İHLALLERİ

D- TÜRKİYE'DE YARGI VE CEZASIZLIK POLİTİKASI

A- GİRİŞ

Milyonlarca insanın ölümüne, yerinden edilmesine, sınırların değişmesine yol açan İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, 10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilmesi 72. yılına girerken, Türkiye 2015 yılında başlayan ve günümüze değin şiddetlenerek artan çatışmalı sürecin gölgesinde insan haklarının yok sayıldığı bir ülke olarak 2021 yılına doğru ilerlemektedir. 2016 yılında gerçekleşen darbe teşebbüsü ve sonrasında ilan edilen Olağanüstü Hal ile en temel insan hakları ihlal edilmiş, sadece sayısal verilere dahi bakıldığında Türkiye nüfusunun %50si belli bir ideolojiyi desteklemediği için sistematik olarak hak ihlallerine maruz bırakılmış ve halen de bırakılmaya devam edilmektedir.

19 Ağustos 2019 tarihinden itibaren, HDP'li belediyelere yeniden hukuksuzca kayyum atanmış ve belediye eş başkanları ile meclis üyeleri tutuklanmıştır.

AKP'nin "işkenceye sıfır tolerans" iddiasına rağmen son yıllarda işkence vakaları artarak devam etmiş, özellikle sokakta, polis araçlarında, toplantı ve gösterilere müdahale sırasında yani "resmi gözaltı" yerleri dışında işkence, insan onuruna aykırı kötü muamele sıkça kullanılır hale gelmiştir. Özellikle güvenlik güçlerinin toplantı ve gösterilere biber gazı, basınçlı su ve plastik mermi kullanarak vahşi müdahalesi, yakalama ve gözaltı işlemleri sırasında başvurdukları linç düzeyinde kaba dayak uygulamaları işkence kavramına yeni bir boyut kazandırmıştır.

Kürt illerinde yoğun bir şekilde kullanılan zırhlı araçlar sivillerin ölümüne neden olmakta, bu ölümden payı olan kolluk güçlerine ise hiçbir yaptırım uygulanmamaktadır. Kürt ve muhalif siyasetçilere yönelik gün aşırı gözaltı operasyonları düzenlenmekte, bu operasyonlar sırasında insanların kapıları kırılmakta, eşyaları talan edilmekte, operasyon düzenlenen evlerde bulunan yurttaşlar tehdit edilerek kafalarına silah dayatılmaktadır.

Sivil siyasetçiler dışında hak savunucularına yönelik yargı ve polis baskısı da devam etmektedir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi'ne rağmen, Türkiye'de İnsan Hakları Derneği, Af Örgütü, TİHV gibi yıllardır hak alanında çalışma yürüten kuruluşların üyeleri gözaltına almış, tutuklanmış, yandaş medya tarafından uydurma haberler ile hedef gösterilmişlerdir.

Defalarca koruma talep ettiği eşi ya da aile bireyleri tarafından öldürülen kadınlar ülkede çökmüş adalet sisteminin göstergesi niteliğindedir. Devletin erkek aklı adalet mekanizmalarına hakim olduğu için neredeyse her gün kadın cinayetleri işlenebilmektedir. Gerek adli gerek siyasi davalarda cezasızlık erkekleri de devlet görevlilerini suça teşvik etmekte bu yüzden hak ve yaşam ihlalleri yaşanmaya devam etmektedir. Yakın dönemden başlayarak yaşanan hak ve hukuk ihlallerini zikretmek bile hukukun neye dönüştüğüne dair ipucu verecektir.

Demokrasi ve insan haklarını hiçe sayan AKP-MHP iktidarının yönetim ve politikalarına karşı direnmeye, tüm yurttaşlar için eşit ve adil bir yaşamı inşa edene değin haklı mücadelemize

kararlılıkla devam edeceğimizin sözünü veriyoruz. Yasa ve uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınmış hak ve özgürlüklerin 2021 yılında kâğıt üstünde kalmayacağını temenni ediyoruz.

B- HDP'YE YÖNELİK SİYASİ OPERASYONLAR

HDP bir yandan AKP/MHP güdümündeki yargı ve polis gücü işbirliği ile yürütülen siyasi soykırım operasyonlarına karşı mücadele etmekte diğer bir yandan ise kayyım uygulaması ile gasp edilen belediyelerin halk iradesine dönmesi için çalışmalar yürütmektedir. Sadece 2020 yılında en az 1750 üye, yönetici ve destekçimiz gözaltına alınmış, 172'si tutuklanmıştır.

24.07.2015 tarihinden bu yana Partimize, Partimiz tabanına ve bileşenlerine yönelik gerçekleşen siyasi soykırım operasyonları neticesinde toplam **16 bin 490** kişi gözaltına alınmış, aralarında Eş Genel Başkanlarımız, Milletvekillerimiz, il-ilçe eş başkanlarımız, yöneticilerimiz ve parti üyelerimizin bulunduğu **3 bin 695** kişi tutuklanmıştır.¹

1. Temmuz 2015'ten bu yana 93 HDP il eş başkanı, 193 HDP ilçe eş başkanı, 1 belde eş başkanımız tutuklanmıştır.
2. Temmuz 2015'ten bu yana Eş Genel Başkanlarımızla birlikte 18 milletvekilimiz, 23 MYK, 21 PM üyemiz, 800'ü aşkın il ve ilçe yöneticimiz tutuklanmıştır. Şu anda **7** milletvekilimiz ve **15** MYK üyemiz tutukludur. Bunun yanında, 13 milletvekilinin milletvekilliği düşürülmüştür.
3. 2014 yılında yapılan Yerel Yönetim Seçimleri sonrası Başkanvekilleri dâhil 93 belediye eş başkanı tutuklanmış 84 belediyeye ise kayyum atanmıştır. Şu anda DBP'li **27** belediye eş başkanı tutuklu bulunmaktadır. 31 Mart seçimleri sonrası 19 Ağustos 2019 tarihinde yeniden başlayan Kayyum Operasyonları sonrasında HDP'li **37** Belediye Eş Başkanı tutuklanmış, **48** belediyemize kayyum atanmıştır. Şu anda **17** HDP'li Belediye Eş Başkanı tutuklu bulunmaktadır.
4. **1 Şubat 2017'den** bugüne kadar yapılan siyasi soykırım operasyonları neticesinde toplam **8971** kişi gözaltına alınmıştır.

Dünya geneline yayılan **Covid-19** salgının Türkiye'de başladığı 11 Mart 2020 ve iktidarın 'normalleşme' programını açıkladığı 1 Haziran 2020 tarihleri arasında aralarında HDP'li siyasetçiler, gazeteciler, avukatlar ve kayyım atamalarını protesto eden yurttaşların bulunduğu en az **387** kişi gözaltına alınmış, **116** kişi tutuklanmıştır.²

¹ Şimdiye kadar ki gözaltı sayıları 17.000'i aşmış durumdadır. Bunlar sadece ulaşabildiğimiz sayılardır. Ulaşamadığımız tutukluluk ile birlikte toplam tutukluluk sayısı 5 binin üzerindedir.

² <https://drive.google.com/file/d/1Gy0IB9JKtVWnodXRzupLBTcddAj4vjPI/view>, Salgın Döneminde Kürt Düşmanlığı Raporu, HDP, Temmuz 2020.

Tutuklu milletvekilleri: Şu anda 7 eski milletvekili cezaevinde rehin tutulmaktadır.³

Ceza alan tutuklu milletvekilleri:

- Selahattin Demirtaş: 4 yıl 8 ay⁴
- Figen Yüksekdağ: 1 Yıl 6 ay⁵
- İdris Baluken: 16 yıl 8 ay⁶
- Çağlar Demirel: 7 yıl 6 ay
- Abdullah Zeydan: 8 yıl 1 ay 15 gün⁷
- Gülser Yıldırım: 7 yıl 6 ay
- Musa Farisoğulları: 9 yıl

Ceza alıp tutuklu olmayan milletvekilleri:

- Behçet Yıldırım
- Lezgin Botan
- Leyla Birlik
- Ziya Pir
- Altan Tan
- Dilek Öcalan
- Ahmet Yıldırım
- Osman Baydemir
- Adem Geveri
- Ferhat Encü
- Sırrı Süreyya Önder
- Mahmut Toğrul
- Dilan Dirayet Taşdemir
- Besime Konca
- Nursel Aydoğan
- Ferhat Encü
- Ayşe Sürücü
- Tayip Temel
- Pero Dunder
- Filiz Kerestecioğlu

³ 26. Dönem milletvekilleri Figen Yüksekdağ, Selahattin Demirtaş, Abdullah Zeydan, Çağlar Demirel, İdris Baluken, Gülser Yıldırım; 27. Dönem milletvekili Musa Farisoğulları.

⁴ Bu dosyası için Yargı paketinden sonra Yargıtay'a başvuruldu. Yargıtay cezaı bozarak ilk derece mahkemesine gönderdi. Şu anda kesinleşmiş cezası bulunmamakta.

⁵ Vekilliği 10 aylık propaganda cezasının Yargıtay'da onanması sonrası düşürüldü. Yargı paketinden sonra istinafta onaylanan dosyaları için Yargıtay'a başvuruldu. Şu anda kesinleşmiş cezası bulunmamakta.

⁶ 7 yıl 8 ay üyelik cezası onandı, 9 yıllık propaganda cezası Yargıtay'da.

⁷ 5 yıl ve 3 yıl 8 ay olmak üzere iki farklı suçtan ceza almıştı, Yargı paketi sonrası istinafta onaylanan bu dosyaları için Yargıtay'a başvuruldu. İlk derece mahkemesinin vermiş olduğu tahkiye kararı savcı itirazı ile bozuldu.

- Leyla Güven
- Burcu Çelik Özkan
- Selma Irmak
- Kemal Bülbül

Ceza alan milletvekilleri Mahmut Toğrul, Ayşe Sürücü, Tayip Temel, Pero Dunder, Filiz Kerestecioğlu, Dilan Dirayet Taşdemir, Kemal Bülbül halen milletvekilliği görevlerine devam etmektedirler.

Figen Yüksekdağ, Nursel Aydoğan, Ferhat Encü, Besime Konca, Osman Baydemir, Selma Irmak, İbrahim Ayhan, Ahmet Yıldırım, Leyla Zana, Faysal Sarıyıldız, Tuba Hezer, Musa Farisoğulları ve Leyla Güven'in vekillikleri düşürülmüştür.⁸

AİHM, Selahattin Demirtaş'ın tutukluluğuna ilişkin ihlal kararı verdi ancak Demirtaş halen Edirne Cezaevinde tutuklu bulunmaktadır.⁹

4 Kasım 2016 tarihinden bu yana toplamda 18 vekil tutuklanmış, 13 vekilin vekillikleri düşürülmüştür. 27. Dönem milletvekillerinden Leyla Güven ve Musa Farisoğulları'nın milletvekillikleri düşürülmüş ve tutuklanmışlardır. Dokunulmazlıkları 26. dönemde kaldırılan ve 27. dönemde de milletvekillikleri devam eden vekillerin; dokunulmazlıkların kaldırıldığı dönemde açılan davalarının hiçbirinde, dokunulmazlıklarını yeniden kazandıkları halde, durma kararı verilmemiş, halen milletvekili olan yedi HDP'li vekile yerel mahkemeler tarafından ceza verilmiştir.

Yine ilk defa, 27. dönemde milletvekili seçilen vekillerin de, vekil seçilmeden önce açılan dosyalarında, dokunulmazlıklarını kazandıkları halde durma kararı verilmemiştir. Bu nedenle, HDP'li milletvekilleri hakkındaki yargılamalar, halen devam etmektedir.

6-8 Ekim Kobane Olayları Soruşturmasına İlişkin Hukuki Süreç:

2014 yılı Ekim ayında meydana gelen ve kamuoyunda 6-8 Ekim olaylarından sonra Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca HDP MYK üyeleri hakkında iki adet soruşturma başlatılmıştır. Birinci Soruşturma, o tarihte milletvekili olan MYK üyelerine açılmış olup, Parlamenter Suçları Soruşturma Bürosunda kayıtlı olan **2014/5717** Soruşturma sayılı dosyadır. İkinci Soruşturma ise milletvekili olmayan MYK üyeleri hakkında açılmış olup Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosunda kayıtlı olan **2014/146757** Soruşturma sayılı dosyadır.

⁸ Zana, Sarıyıldız ve Hezer'in vekillikleri devamsızlıktan düşürülmüştür.

⁹ Demirtaş için ana -tutuklu bulunduğu- dosyasından tahliye kararı verildi, sonrasında ise 6-8 Ekim olayları nedeniyle açılan yeni bir soruşturma ile Figen Yüksekdağ ile birlikte haklarında tutuklama kararı verildi. Ancak, Yüksekdağ ve Demirtaş zaten halihazırda kendi "ana" dava dosyalarında 6-8 Ekim olaylarına ilişkin hazırlanan fezlekelerin iddianameye dönüştürülmesi sonucu yargılanıyorlardı.

Milletvekilleri hakkında açılan ve Parlamenter Suçlarını Soruşturma Bürosunca yürütülen 2014/5717 sayılı dosyada, TCK 214. maddesinde düzenlenen “suç işlemeye tahrik” suçu ile 2911 sayılı Yasanın 27. Maddesi delaletiyle 34/1-2. Maddelerinde belirtilen suçları işledikleri gerekçesiyle dokunulmazlıklarının kaldırılması istemi ile 21.03.2016 tarihinde fezleke hazırlanarak TBMM’ye gönderilmiştir. 20 Mayıs 2016 tarihindeki Anayasa değişikliği ile Anayasaya aykırı bir şekilde dokunulmazlıklar kaldırıldıktan sonra dosya, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına iade edilmiş olup Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2016/100082 Soruşturma numarasına kaydedilmiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma dosyasında yetkisizlik kararı vererek dosyayı Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı da, 6-8 Ekim olayları ile ilgili bu soruşturma dosyasını, her bir milletvekili hakkında süren soruşturma dosyaları ile birleştirmiş, ayrı ayrı iddianame düzenleyerek davalar açılmıştır.

20 Eylül 2019 tarihinde Figen Yüksekdağ ve Selahattin Demirtaş hakkında, milletvekilleri dışında kalan MYK üyeleri hakkında açılan ve Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosunca takip edilen **2014/146757** sayılı dosya kapsamında, yeniden tutuklama (mükerrer dosyadan) kararı verilmiştir. Oysaki Yüksekdağ ve Demirtaş ile MYK’nın vekil üyeleri hiçbir zaman bu dosyanın (**2014/146757**) şüphelisi olmamışlardır. Çünkü MYK’nın vekil üyeleri aynı konu ve suçlama ile milletvekili oldukları için Parlamenter Suçları Soruşturma Bürosunca soruşturulmuş (**2014/5717**) ve haklarında dava açılmıştır. Bu davalar halen çeşitli Ağır Ceza Mahkemelerinde yürütülmektedir.¹⁰

25.09.2020 tarihinde HDP milletvekili olmayan eski MYK üyelerine yönelik gerçekleştirilen gözaltı operasyonunu da en başından itibaren Ankara CBS tarafından yürütülen **2014/146757** sayılı soruşturma dosyası kapsamında gerçekleştirilmiştir. Soruşturma, MYK üyeleri hakkında da TCK m. 214/1 ile 2911 sayılı Kanunun 27. Maddesi delaletiyle 34/1-2, 38, 43 cümlesi isnatları ile açılmış; 2016 yılında bütün MYK üyeleri buldukları yer Savcılıklarına giderek ifadelerini vermişlerdir.

25.09.2020 tarihli gözaltı kararında ise, aradan geçen 6 yıldan sonra suç isnatları değiştirilmiş, “TCK m. 302/1, 82/1-h, 214/1” suçlamaları ile MYK üyeleri hakkında gözaltı kararı verilmiştir. Dosya kapsamında gizlilik kararı bulunmaktadır.

Gözaltına alınan 20 kişiden 17’si 2 Ekim 2020 tarihinde tutuklanarak cezaevine gönderilmişlerdir. Bu tutuklamalardan sonra Sebahat Tuncel, Aysel Tuğluk ve Gültan Kışanak

¹⁰Aynı durum 25.09.2020 tarihinde gözaltına alınan Kars Belediye Eş Başkanı Ayhan Bilgen için de geçerlidir. Bilgen’in tutuklanmasına gerekçe gösterilen suçlamalardan biri de 6-8 Ekim olayları nedeniyle Parlamenter Suçlarını Soruşturma Bürosunca hazırlanan 2014/5717 sayılı soruşturma dosyasındaki iddialardır. Tahliyesinden sonra, Ayhan Bilgen’in 6-8 Ekim olaylarına ilişkin hakkında düzenlenen iddianame kapsamında tutuklanmasına ilişkin Anayasa Mahkemesi’nce ihlal kararı verilmiştir ancak Ayhan Bilgen şu anda şüphelisi bile olmadığı **2014/146757** soruşturma sayılı dosyanın şüphelisi haline getirilerek tutuklu bulunmaktadır.

hakkında da aynı soruşturma kapsamında tutuklama kararı verilmiştir. Şu anda 6-8 Ekim soruşturması kapsamında 25 kişi tutuklu bulunmaktadır.

Tutuklama kararı verilmesinin gerekçesi aşağıdaki gibidir:

Soruşturma evrakı incelendi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

1-Şüpheliler **Nazmi GÜR, Ayla AKAT ATA, Emine AYNA, Emine Beyza ÜSTÜN, Bircan YORULMAZ, Bülent BARMAKSIZ, Can MEMİŞ, Dilek YAĞLI, Günay KUBİLAY, Zeki ÇELİK, Ayhan BİLGİN, Ali ÜRKÜT, Pervin ODUNCU, Alp ALTINÖRS, Berfin Özgü KÖSE, Cihan ERDAL ve İsmail ŞENGÜL**'ün üzerine atılı bulunan Devletin Birliğini ve Ülke Bütünlüğü Bozma, Bir Suçu Gizlemek veya Başka Bir Suçun Delillerini Gizlemek ya da Yakalanmamak Amacıyla Öldürme, Bir Suçu Gizlemek veya Başka Bir Suçun Delillerini Gizlemek ya da Yakalanmamak Amacıyla Öldürmeye Teşebbüs, Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak, Yol kesmek suretiyle suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla gece vakti silahla birden fazla kişi ile yağma, Cebir Tehdit veya Hile Kullanarak Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma eylemlerine azmettirme suçlarına ilişkin olarak; Çağrı üzerine Ülkenin 32 ilinde yollara barikatlar kurmak suretiyle yolların kesildiği, uzun namlulu silah, molotof kokteyli, havai fişek, taş ve sopa kullanılmak suretiyle kamu binalarına, kamu araçlarına, vatandaşların ikametlerine, iş yerlerine ve araçlarına zarar verildiği, çok sayıda vatandaşın ve kolluk kuvvetinin yaralandığı, bazı illerde vatandaşların ve yabancı uyruklu vatandaşların hayatlarını kaybettiğinin tespit edildiği iddia olunan olaylara ilişkin olarak şüphelilerin savunmaları, taraf beyanları, teşhis tutanakları, sosyal medya paylaşımına ilişkin inceleme tutanakları, video görüntüleri, müşteki beyanları, olay görüntülerini içeren tutanaklar, dijital inceleme tutanakları, bir kısım şüphelilerin çağrıda bulunan oluşum içerisinde yer aldıklarına ilişkin belirleme ve bu yöndeki bir kısım kabul beyanları, arama ve el koyma tutanakları, örgütsel irtibata ilişkin e-mail içerikleri ve tüm dosya kapsamına göre atılı suçların işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunduğu, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu dışındaki suçların katalog suçlardan olduğu, soruşturmanın henüz tamamlanmadığı, şüphelilerin salıverilmesi halinde dosya kapsamında ifadelerine başvurulmuş tarafların beyanlarına etki edilmesi ihtimalinin varlığı, atılı suçlar için kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırı dikkate alındığında hayatın olağan akışına göre kaçma şüphesinin oluştuğu gibi yazılı suçlar yönünden haklarında soruşturma yürütülen şahısların yasa dışı yollardan kolaylıkla yurt dışına kaçtıkları da dikkate alındığında adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı, tutuklama tedbirinin ise ölçülülük ilkesine uygun olduğu kanaatiyle CMK'nun 100. maddesi ile ilgili düzenlemeler ile AİHS 5. maddesindeki tutuklama şartları kapsamında isnat olunan suçlar ile orantılı olarak tedbir kapsamında şüphelilerin CMK'nun 101 maddeleri uyarınca ayrı ayrı **TUTUKLANMALARINA,**

25. 09. 2020 tarihinde gözaltına alınanların savcılık ve hakimlik sorgu aşamaları tam 26 saat sürmüştür. MYK üyeleri tutuklanma talebiyle sevk edildikleri Ankara 4. Sulh Ceza Hakimliği'nde saat 01.30'da ifade vermeye başlamışlar, ifadeler saat 08.30'da tamamlanmıştır. Tüm bu süreç boyunca yemek yemeleri engellenmiş, sadece sıvı alabilmişlerdir. Avukat görüşleri engellenmiş, her seferinde tek avukatın müvekkili ile görüşmesine izin verilmiştir. Gözaltına alınanlara ilişkin Savcılığın sevk evrakı, avukatlara gösterilmemiş sadece Sulh Ceza Hakimliği tarafından sözlü bilgilendirme yapılmıştır. Yine aynı şekilde tutuklamaya sevk edilen MYK üyeleri haklarında verilen tutuklama ve adli kontrol kararları, Sulh Ceza Hakimliği'ne avukatlarının girişine izin verilmeden yüzlerine okunmuştur; avukatlar müvekkilleri hakkında verilen kararı kolluktan tebliğ almışlardır.

Kayım Darbesi:

Demokratik hukuk devleti niteliği anayasada tanımlanan Türkiye Cumhuriyetinin değerleri bizatihi İçişleri Bakanlığı tarafından iptal edilmektedir. 31 Mart 2019 Yerel Yönetimler Seçimlerinde YSK tarafından adaylıkları onaylanan KHK'lı adaylara, halkların oyları ile seçildikten sonra tekrar YSK tarafından verilen taraflı ve halkların iradesini hiçe sayan bir kararla, mazbatalarının verilmemesine karar verilmiştir. HDP'li 6 belediye eş başkanı ve 50'den fazla belediye meclis üyesine KHK'lı oldukları gerekçesi ile mazbataları verilmemiş; belediye başkanlarının yerlerine ikinci en yüksek oy alan partinin adaylarına mazbata verilmiştir.

19 Ağustos 2019 tarihinde Diyarbakır, Van ve Mardin belediyelerine kayyım atanarak, yerel yönetimlere yönelik sistematik kayyım uygulamasına 2019 yılında da devam edilmiştir. HDP'li **37** Belediye Eş Başkanı tutuklanmış, **48** belediyemize kayyum atanmıştır. Şu anda **17** HDP'li Belediye Eş Başkanı tutuklu bulunmaktadır.

Tutuklu Belediye Eş Başkanları:

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı	Adnan Selçuk Mızraklı
Erzurum Karayazı Belediyesi Eşbaşkanı	Melike Göksü
Hakkari Belediyesi Eşbaşkanı	Cihan Karaman
Yüksekova Belediyesi Eşbaşkanı	Remziye Yaşar
Van Erciş Belediyesi Eşbaşkanı	Yıldız Çetin
Van İpekyolu Belediye Eşbaşkanı	Azim Yacan
Van Özalp Belediye Eşbaşkanı	Yakup Almaç
Van Muradiye Belediye Eşbaşkanı	Yılmaz Şalan
Mardin Savur Belediye Eşbaşkanı	Gülistan Öncü
Mardin Derik Belediye Eşbaşkanı	Mülkiye Esmes
Mardin Kızıltepe Belediye Eşbaşkanı	Nilüfer Elik Yılmaz
Muş Bulanık Belediye Eşbaşkanı	Adnan Topçu
İğdır Belediye Eşbaşkanı	Yaşar Akkuş
İğdır Halfeli Belediye Eşbaşkanı	Hasan Safa
Batman Belediye Eşbaşkanı	Mehmet Demir
Kars Belediye Eşbaşkanı	Ayhan Bilgen
Kars Belediye Eşbaşkanı	Şevin Alaca

C- CEZAEVLERİNDE YAŞANAN HAK İHLALLERİ

Cezaevlerinde uygulanan tecrit, işkenceye varan boyutlarda işkence iddiaları günümüzde cezaevlerinin en baştaki sorunları haline gelmiştir. Parti genel merkezimize, grubumuza, milletvekillerine, insan haklarını inceleme komisyonu ve cezaevi alt komisyonuna ulaşan çok

sayıda başvurularda yer aldığı üzere mahpusların tek kişilik hürelere konulması; süngerli oda uygulamaları; cezaevi görevlilerinin uyguladığı darp ve kaba dayak; yiyeceklerin oldukça az ve hijyene uygun olmayışı; disiplin cezalarının keyfi bir biçimde uygulanması; cezaevine gönderilen mektupların mahpuslara ulaştırılmaması; kalabalık olan koğuşlarda yatacak yer bulunmaması; hasta mahpusların tedavi süreçlerinin aksatılması, kelepçeli muayene dayatması ve ilaçların verilmemesi; kitap ve yayınların verilmemesi; sohbet hakkı, spor ve kültürel faaliyetlerin kısıtlanması; kaloriferlerin yanmaması; anneleri ile birlikte kalmak durumunda olan çocukların ihtiyaçlarının gözetilmemesi; ziyaretçilere yönelik onur kırıcı muameleler ve çoğu kez ziyaret hakkının engellenmesi; çıplak arama uygulamaları; mahrem alanlara kameralar konulması; havalandırma boşluklarının tel örgülerle çevrilmesi gibi kişilerin en temel hakları ihlal edilmektedir. Yine çok sayıda mahpus tarafından iletilen önemli bir diğer husus da can güvenliği kaygısının yoğun biçimde yaşandığına ilişkindir. Cezaevi görevlileri tarafından yoğun şekilde darp edilen ve tek kişilik hürelere konulan mahpuslar, görevlilerin kendilerini ölümlle tehdit ettiklerini de ifade etmektedirler. Ayakta sayım uygulamaları, askeri tekmil dayatması, kantin alışverişlerinin sınırlanması, avukat görüşlerinde gardiyanların da bulunması gibi uygulamalar da yoğun ihlaller arasındadır. Elbette cezaevlerinde söz konusu olan bu ağır hak ihlallerinin bir nedeni de uzun bir süre hüküm süren OHAL dönemi ve KHK'lerle gündeme gelen uygulamalardır. Ancak OHAL'in kaldırılmış olmasına rağmen bu ihlallerin artarak devam etmesi son derece çarpıcı ve iktidarın yurttaşlarına bakış açısının da bir tezahürü niteliğindedir.

Covid-19 salgını ile birlikte, cezaevlerinde zaten var olan hak ihlalleri daha da artmıştır;

Cezaevlerinde Kapasite Sorunu

Cezaevlerinde kapasite sorunu uzun süredir devam etmektedir ve mahpuslar bu sebeple birçok sorun yaşamaktadır. Aşağıda belirtilen sorunlara ek olarak kapasitenin fazla olmasından kaynaklı birçok ihlal başvurusunun öne çıktığı söylenebilir. Mahpuslar koğuşlarının kalabalık olduğunu, yatakların birbirlerine yakın mesafede olduğunu ve bu yakınlıkta uyumak zorunda kaldıklarını, sosyal mesafe koyamadıklarını, ortak alanlar ve yemekhanelerde çok fazla mahpusun bir araya gelmek zorunda kaldığını aktarmışlardır. Aynı zamanda bazı cezaevlerinde bahçenin havanın soğuk olmasından da kaynaklı belirli saatlerde kapatılması, mahpusların hareket alanını kısıtlamış ve aynı zamanda, kapasitenin üstünde mahpusun birbirlerine yakın şekilde aynı alanı kullanmasına neden olmuştur.

Cezaevlerinin Genel Durumu ve Hijyen Önlemleri

- Dezenfekte amaçlı bazı cezaevlerinde ilaçlama yapılırken bazılarında yapılmadığı,
- Koridorlara dezenfekte malzemesi koyan hapishanelerin sayısının oldukça az olduğu,
- İnfaz koruma memurlarının bazı cezaevlerinde maske takarlarken bazılarında takmadıkları veya bir kısmının taktığı,
- İnfaz koruma memurlarının sayım dışında mahpuslara yaklaşmadığı ve bazı cezaevlerinde mahpuslara ayakta omuz omuza sayım yaptırıldığı,

- İnfaz koruma memurlarının bazı cezaevlerinde mahpusların yemeklerini kapıya bıraktığı, mahpusla temas etmediği,
- Birçok cezaevinde düzenli temizlik yapılmadığı,
- Dezenfektanların kantinde 10- 45 TL arasında değişen ücretlerle satıldığı,
- Yemekhanelerin yeterince temizlenmediği şikayetleri belirtilmiştir.

Mahpusların Hijyeni

- Bazı cezaevi idareleri koğuşlara sabun dağıtırken bazı cezaevlerinde sabuna erişilmediği,
- Mahpuslara maske ve eldiven sağlanmadığı,
- Ücretsiz temizlik malzemesinin sağlanmadığı, ücretini ödeyemeyen, maddi durumu iyi olmayan mahpuslara da malzemenin sağlanmadığı,
- Birçok cezaevinde tuvaletlere dezenfektan konulmadığı,
- Banyoların kirli olduğu,
- Bazı cezaevlerinde her koğuşa 1 saat banyo izni verildiği, diğer vakitlerde banyoların kilitlendiği,
- Lavabo sayısının az olduğu,
- Suların sık sık kesildiği ve sıcak suyun sınırlı verildiği,
- Bazı cezaevlerinde çamaşırhanede çamaşırlarını ücret vererek yıkamaya devam ettiklerini, deterjan alamayan mahpusların olduğu şikayetleri belirtilmiştir.

Karantina Koşulları

- Bazı cezaevlerinde izinden dönen mahpusların karantinaya alındığı, bazı cezaevinde ise böyle bir önlemin başlarda alınmadığı mahpusların eski koşullarında kalmaya devam ettiği fakat şu anda karantina koşullarının aktif olarak kullanıldığı,
- Karantina koşulları için görüş kabinleri ve atölyeler gibi alanların kullanıldığı,
- Birçok cezaevinde karantina koğuşunda kalan mahpusların ortak kullanım alanlarını ve yemekhaneleri diğer mahpuslarla birlikte kullandığını ve bu konuda gerekli özenin gösterilmediği,
- Birkaç cezaevinde karantina bölümünde kalan mahpusların diğer koğuşlarda kalan mahpuslarla iletişimlerinin kesildiği, kötü şartlarda tutulduğu, hastaneden dönen mahpusların da bu koşullara alındığı,
- Risk grubunda olan mahpuslar için hiçbir önlem alınmadığı, risk grubunda olanlar ve izinden gelen mahpusların aynı bölümde tutulduğu,
- Mahpusların bazı cezaevlerinde karantina koğuşunda yerde yattıkları, temizlik malzemesine ulaşamadıkları,
- Karantina koşullarının kalabalık olduğu ve sosyal mesafe imkanının olmadığı,
- Doktor kontrolünün olmadığı, yalnızca ateşlerinin ölçüldüğü,
- Ateşi 38.5'a çıkan mahpusların olduğu ve test yapılmadığı şikayetleri belirtilmiştir.

Sağlık hakkına erişim

- Doktorun revire gelmediği, mahpusların revire çıkarılmadığı,
- Mahpusların revirden ilaç alamadığı,
- Hasta ve yaşlı mahpuslar için önlemler alınmadığı,
- Kalp hastası ve kronik hasta mahpuslar için önlemlerin alınmadığı, mahpusların önlemlerini kendileri aldığı şikayetleri belirtilmiştir.

Beslenme

- Yemeklerin kötü, sağlıksız olduğu, hijyenik olmadığı,
- Ek gıdanın sağlanmadığı,
- Vitaminin sağlanmadığı,
- Kantindeki ürünlerin pahalı olduğu,
- Limon, sarımsak, soğan gibi ürünlerin sınırlı sayıda geldiği şikayetleri belirtilmiştir.

Açlık Grevleri:

1999'da Türkiye ve farklı uluslararası güçlerin ortak operasyonu ile Türkiye'ye getirilen Öcalan, o tarihten bu yana tecrit altındadır. Öcalan'ın durumu Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerini aşan bir işkence ve tecrit sistemiyle açıklanabilir. Son süreçte Saray rejiminin doğrudan karar sahibi olduğu tecrit sisteminde keyfi karar ve uygulamalar söz konusudur. Öcalan'a yönelik mutlak tecrit uygulamasında belirleyici olanın evrensel hukuk normları ve adalet anlayışının değil, dönemsel siyasi tercihler olduğunun en bariz örneği 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri sürecinde de görülmüştür. Adalet Bakanı Abdülhamit Gül, "Öcalan'la görüşme yasağı kaldırıldı" demesine rağmen süregelen tecrit uygulaması AKP İktidarının siyasi çıkarlar temelinde yürüttüğü ikiyüzlü siyasetin göstergesi niteliğindedir.

Hakkâri Milletvekili ve DTK Eş Başkanı Leyla Güven'in 8 Kasım 2018 tarihinde başlattığı ve daha sonra Diyarbakır'da 3 milletvekilimiz, dünyanın birçok yerinde ve cezaevlerinde binlerce tutuklu ve hükümlü ile 200 gün devam eden tecride karşı açlık ve ölüm orucu eylemleri sonucunda Öcalan 8 yıl aradan sonra avukatlarıyla görüşebilmiştir. Ancak bir süre sonra görüşmeler tekrar yasaklanmıştır. 27 Kasım 2020 tarihinde birçok cezaevinde yeniden süresiz-dönüşümlü açlık grevlerine başlandığı kamuoyuna duyurulmuştur.

D- TÜRKİYE'DE YARGI VE CEZASIZLIK POLİTİKASI

AKP Genel başkanı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan şahsında somutlaşan Saray rejimi için adalet bir sorumluluk alanı olarak değil bir tür terbiye yöntemi olarak kullanılmaya başlamıştır. Hukuk ve adalet kavramlarının içinin bu derece boşaltıldığı bir dönem herhalde vaki olmamıştır. Bu kavramların içi boşaltıldığı için Türkiye'de hukuk "dosta güven, düşmana korku veren" bir

silaha dönüştürmüştür. Hukuk, toplum içinde insanların gerçekten nasıl davrandıklarını değil, nasıl davranmaları gerektiğini gösterir. Hukuk, kendisine uyulmak ve uygulanmak için vardır. Adalet değeri dolayısıyla, yurttaşın devletle yahut yurttaşın yurttaşla olan ilişkilerinin bir düzen dâhilinde olması ve en nihayetinde toplumsal yaşamın gerçekleşmesi buna bağlıdır. Bu nedenle hukuk devleti ilkesinin yaşama geçirilmesi aynı zamanda bir toplum olabilmenin de ön koşuludur. Bir diğer deyişle; yurttaşların hukuki güvence içinde oldukları, devletin eylem ve işlemlerinin de hukuk kurallarına bağlı olduğu sistemin adıdır. Dolayısıyla devlet hem halkın iradesi ile hem de bu iradede doğan yasalar ile bağlı olacaktır.

Yani hukuk devleti, insan haklarına saygı gösteren, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her anlamda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayıp, yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri ve Anayasa'nın bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Türkiye ise, yargı reformları adı altında yapılan açıklamalarla hukuk devletinin içinin oyulduğu, insanların sudan nedenlerle cezaevlerine atıldığı, mahkemelerin bir gün "ak" dediğine ertesi gün "kara" dediği, suçun bir miras gibi aile fertlerine isnat edildiği, aileden birisinin cezaevinde olmasının diğerinin yargılanmasına sebep kılındığı, gazetecinin işini yapmasının suç addedildiği, avukatın savunmasını yaptığı kişinin kimliğine göre cezaevine konulduğu, halk iradesi yok sayılarak seçilmiş belediye başkanlarının cezaevine, vali-kaymakamların ise kayyım olarak belediyelerin başına geçtiği, YSK'nin seçim sonuçlarını bölgeye, kişiye ve partiye göre uyguladığı, işsizlik var demenin yahut dolar yükseldi demenin suç olduğu, cezaevlerinin nüfusunun her geçen gün arttığı, çocuk öldüren polis değil, düşüncesini ifade eden muhalifin yargılandığı, cezaevlerindeki hasta mahpuslar yerine iktidarın sahiplendiği isimlerin tahliye edildiği, subliminal ifadesinin net bir şekilde suç konusu edildiği, halkı kin ve düşmanlığa tahrik edenler yerine barış savunucularının cezaevinde olduğu bir baskı dönemi içerisinde bulunmaktadır.

Savunmaya Saldırıları:

Avukatlık mesleğine ilişkin sorunlar staj aşamasından mesleği icra aşamasına değin çok katmanlı bir biçimde seyretmektedir. Öte yandan yandaş Baroların yaratılmaya çalışılması ve keyfi hukuk uygulamalarıyla savunma hakkının kısıtlandığı bu ortamda avukatların durumu doğrudan bireyin savunma hakkının da kısıtlanması şeklinde neticelere varmaktadır. Tutuklu gazeteciler ile başlayan süreç akademisyenler, öğrenciler, siyasetçiler, dokunulmazlıkları bulunan milletvekillerini içine almış ve tüm bunlara bir de "tutuklu avukatlar" eklenmiştir. Gelinen aşamada savunma makamını temsil eden avukatların; yargı baskısı ile pasifize edilmeye ve görevlerini yaptırmamaya dönük bir tercih ile karşı karşıya oldukları açıktır. Hâkim ve savcılarının tutuklanma tehdidi ile görev yaptığı, yüzlerce gazetecinin, siyasetçinin, milletvekilinin, akademisyenin, kamu emekçisinin cezaevinde olduğu bir ülke gerçekliğinde savunma da bu haksız gözaltı ve tutuklamalardan ayrı tutulmamıştır. İnsan Hakları Derneği,

Özgürlük için Hukukçular Derneği ile Çağdaş Hukukçular Derneği avukatlarının ve dahi pek çok muhalif avukatın maruz kaldığı baskı ve tehdit aynı zamanda yurttaşların savunma hakkına da sirayet etmektedir.

Yine avukatların gözaltına alınmaları sırasında kolluk görevlilerinin uyguladıkları ters kelepçe, fiziki müdahale görüntüleri de tüm kamuoyunun malumudur. Tüm bu uygulamalar savunma hakkının ne denli büyük bir baskı altında olduğunu ifade etmektedir. Adalet Bakanı Abdülhamit Gül'ün Yargıda Reform açıklamalarından sonra sadece 2 hafta içinde 26 avukat, mesleki faaliyetleri nedeni ile gözaltına alınmıştır.

Türkiye'nin AİHM Karnesi:

AİHM'in sağladığı istatistiklere göre, 1959-2019 yılları arasında AİHM'de Türkiye'nin taraf olduğu tam 3,645 başvuru hakkında karar vermiştir. Bu başvuruların verilen karara göre dağılımı ise şöyle¹¹:

AİHS'in en az 1 maddesinin ihlal edildiği hükmü verilen dava sayısı : 3,224
AİHS'in hiçbir maddesinin ihlal edilmediği hükmü verilen dava sayısı: 87
Dostane çözüm ile sonlanan/ Kayıttan düşürülen dava sayısı: 218
Diğer hükümler: 116

Türkiye'nin AİHS maddelerinden en az birini ihlal ettiğine dair kararların, AİHS maddelerine göre dağılımı ise şöyle (tek bir davada birden fazla madde konu olabildiği için tablodaki toplam sayı karara varılan dava sayısından yüksek çıkmaktadır):

Yaşam hakkı: 141
Etkin soruşturma hakkı (md 2 dahilinde): 221
İşkence yasağı: 31
İnsanlık dışı ve aşağılayıcı müdahale: 339
Etkin soruşturma hakkı (md 3 dahilinde): 219
Özgürlük ve güvenlik hakkı: 771
Adil yargılanma hakkı: 932
Yargılanma süresi: 607

¹¹ https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2019_ENG.pdf.

AİHM kararlarının uygulanmaması (md 6 dahilinde): 66
Kanunsuz ceza olmaz: 5
Özel ve aile hayatına saygı: 123
Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü: 12
İfade özgürlüğü: 356
Toplanma ve dernek kurma özgürlüğü: 97
Etkili başvuru hakkı: 281
Ayrımcılık yasağı: 19
Mülkiyetin korunması: 674
Eğitim hakkı: 6
Serbest seçim hakkı: 11
AİHS'in diğer maddeleri: 35

Cezasızlık Politikası:

Türkiye’de öteden beri cezasızlık zırhının korunması altında insanları katleden güvenlik güçleri, iktidarlar tarafından korunmakta ve kahraman olarak tasvir edilmekte, haklarında gülünç cezalar verilerek sırtları sıvazlanmakta, başka katliamlar için adeta teşvik edilmektedirler. Oysa kolluğun görevi yaşamı korumak ve buna ilişkin önlemleri almaktır.

Kolluğun orantısız güç kullanımı Türkiye’nin AİHM önünde birçok kez mahkûm olmasına neden olmasına karşın PVSK ile ilgili düzenlemeler yapılmamış hatta zaman içerisinde kolluğun yetkileri daha da artırılmıştır. Bu anlamda İç Güvenlik Paketi ile son hali verilen PVSK, kolluğun hukuk dışı eylemleri için dizayn edilmiş kurtarıcı bir güç olmuştur. Çeşitli sivil toplum kuruluşlarının yapmış oldukları araştırma ve raporlar; Türkiye’de yaşam hakkı ihlallerinin, kişilerin “dur” ihtarına uymadığı gerekçesiyle öldürülmesinden, gözaltında ve cezaevinde “intiharlara” ya da şüpheli bir şekilde ölümlere kadar çok geniş bir çerçevede gerçekleştiğini vurgulamaktadır.

2015 yılından itibaren özellikle artarak devam eden işkence ve işkence yöntemlerinin, tüm ülkenin gözü önünde gerçekleştirilerek, halklara karşı bir tehdit aracı olarak kullanıldığı aşikardır. Şerahi Dereli ve Servet Turgut’un maruz bırakıldıkları işkence ve bunun bir biçimde devlet organları tarafından üstü örtülü de olsa kabulü, işkenceyi uygulayanlar açısından

cezasızlık politikasının ötesinde işkencenin, meşru bir zemine taşınması riskini ortaya çıkarmaktadır. Yine, Rojbin Çetin örneğinde olduğu üzere köpekle yurttaşlara işkence edilmesi ve bu yöntemin idarece savunulması hak ihlalleri anlamında önü alınamaz bir yolda olduğumuzun göstergesidir.

Kuşkusuz işkence ve güvenlik güçlerinin orantısız şiddeti ile meydana gelen ölüm vakalarında devletin refleksi, kolluğun korunması şeklinde kendini göstermektedir. Bunun son örnekleri 2020 yılında Kemal Kurkut, Helin Şen, Gülistan Doku ve İpek Er davalarında yaşanmıştır. Kemal Kurkut'u katleden polis memuru hakkında beraat kararı verilmiş; Helin Şen'i katleden polis memuru hakkında bir günlük dahi olsa tutuklama kararı verilmesine gerek görülmemiştir. Batman'da İpek Er'i kaçırap günlerce cinsel saldırıya maruz bırakıp intihara sürükleyen uzman çavuş hakkında, açık tüm delillere rağmen tutuklama kararı verilmemekte, uzman çavuş bizzat İç İşleri Bakanı tarafından korunmaktadır. Aynı şekilde, Dersim'de 5 Ocaktan bu yana kendisinden haber alınamayan Gülistan Doku'nun son görüştüğü kişi olan ve babasının polis olduğu ifade edilen dosya baş şüphelisi Zaynal Abarakov hakkında da, dosya kapsamındaki tüm delillere rağmen tutuklama kararı verilmemiştir.

Kolluğa verilen cezasızlık zırhı açısından son derece kötü bir karneye sahip olan Türkiye, AİHM önünde defalarca cezalandırılmış olmasına rağmen son zamanlarda artan hukuk dışı uygulamalarıyla, hukuksuzlukta ısrarcı olduğunu göstermektedir. Fakat bu durumun, toplumsal kırılmayı derinleştirici etkisinin yanı sıra hukukun üstünlüğü ilkesini de yok sayması bakımından, ülkede yaratacağı olumsuz atmosferin engellenmesi için devlet gücü ile işlenmiş olan bu cinayetlerin bir an önce araştırılması ve sorumluların yargılanarak hak ettikleri cezaları almaları gerekmektedir.